

घुंगराच्या तालावर

चाले माझी बैलजोडी?

बाबासाहेब सौदागर

काळी आई आमची आई आहे. ती म्हातारी झाली, तरी वर्षाच्या वर्षाला सणा-वाराला तिला जरीकाठाचं मनाजोगा पोतपदर असलेलं लुगडं-चोळी आम्ही घेतो. तीही खुश होते. आम्हाला दुवा देते. मी दुःखाच्या कविता का आणि कशा लिहू? दुष्काळाची चार सालं सरली. पुन्हा सुगी, सुकाळ आला की, आमच्या मनात आनंद लहरी पिकाच्या झुलणाऱ्या त्या हेलकाव्यांसह अनेकदा मनात निर्माण झालेल्या आहेत. आनंद असो, दुःख असो, अलवारपणाने 'ओवी' गावी.

माझी आजी ... वडिलांची आई अत्यंत प्रतिभावंत शेतकरी कवयित्री होती. सुगी, सुकाळाची आनंदमयी गाणी रचताना ती मला भेटली, तशी दुष्काळाचं प्रतीकात्मक हुबेहूब चित्र ती कवितेतून, ओवीतून उभं करत होती.

मुलापेक्षा मुलगी बरी, हे सांगताना ती गव्हाच्या पानभरी पिकापेक्षा कोरडवाहू वावरातल्या रानतुरी बऱ्या हे कसं सांगते -

॥ लेकाहुन गं लेकीची माया असतेच भारी

गव्हाहुन बऱ्या बाई पेरलेल्या रानतुरी ॥

सत्ताधीश चित्रपटातील मी लिहिलेल्या अभंगाचा दुसरा अंतरा शेतकऱ्यांच्या वास्तवाकडे जातो. मी ईश्वराला-विठ्ठलाला सवाल केला.

'डोळे असून का देवा असा झालास आंधळा

पाण्यावाचून जळतो रोज सावताचा मळा...

माझे वडील शेती खाल्यावर मास्तरचं काम करायचे. यामुळे मला शेती, निसर्ग सगळ्यांचे खूप आकर्षण होते. संपूर्ण बालपणाचे दिवस मी राना- शेतात अनुभवले होते. निंबाराला आलेल्या बाजरीची दरवळ, पोटऱ्यात आलेली दवभरली ज्वारी ... हळद फुलांनी बहरलेली मोहरी आणि लवलवणारा गहू. सगळ्या रंगगंध जाणवा माझ्या गीतप्रांतात सतत येतात.

उसाची नवीन लागवड करताना हिरव्या वाढ्याचे देऊळ तयार करून, दगडाला शेंदूर लावून 'शेंदरी गणोबाला' आम्ही डाळ गूळ, धने यांचा निवद घायचो. गूळ, खोबरं घायचो. हे संदर्भ असलेली

'पिवळण' कवितासंग्रहात माझी एक कविता आहे. ती अशी,

शेंदरी गणोबाला वाहू वावरात गूळ ....

ऊस लागणीत करु वाढ्यांचे देऊळ ....

शेतकरी जीवनातील संदर्भ माझ्या गीतात प्रतिमा येऊन जातात. स्त्री तिफणीसारखी पुढे सुखाची पेरणी करत चालते. पुरुष औत फिरावं, तशी बियाणावर माती पसरवत जातो. हे पाहिलेलं चित्र मी सहज लिहून जातो.

उन्हाळ्याचे चार महिने सरले की, आठ महिने हिवाळा-पावसाळा जिवाला सुखावून जातो. चैत्राच्या पहाटे नारळ फोडून वावरात नांगरणी सुरू केली की, मातीचा येणारा अलौकिक सुवास आमचे कष्ट हलकं करतो. पेरणीनंतर उगवून आलेलं बियाणं. काळ्या वावरातल्या पिकाच्या हिरव्या रेघा वाढू लागल्या, वाऱ्याच्या लहरीवर पीक हेलकावे घेऊ लागले की, मनातल्या हर्षलाटा, पिकावर हलल्याचा भास होतो. इथला शेतकरी परिस्थितीशी झुंज देतो. तो रडत बसत नाही. माणूस आशेवर जगतो. स्वप्नं बघत जगलं, तर आयुष्याला नवा अर्थ प्राप्त होतो.

'ऊन पावसाच्या सरी पंखावर झेलत्या

गावातल्या पारावर शिवार गप्पा चालत्या..

शेतकऱ्यांच्या मनात आनंद लहरी निर्माण करायचं काम आमच्या लेखक-कवींच्या हातात आहे. दुःखाची, आक्रोशाची गाणी काळोखाच्या डोहाकडे घेऊन जात असतील, तर माझ्यासारख्या गाणी लिहिणाऱ्या कवीला सतत उजळ पहाटेचीच स्वप्नं पडतात. जे रडून मिळाले नाही, ते लहून मिळवायचे आहे. म्हणून आम्ही ज्या शिवार गप्पा मारु, त्याही आशावादी हव्या आहेत. म्हणून तर मी म्हणतो,

... 'सुख दुःखाची ही चाकं, ओढी जीवनाची गाडी

घुंगराच्या तालावर चाले माझी बैलजोडी ...

लेखक ग्रामीण कवी व मराठी चित्रपट गीतकार आहेत.

'चित्ररंग', श्रीरामपूर. मो. ९५२७१९२९२५